

Wapenexportbeleid

Voorzitter: Martin Bosma

Wapenexportbeleid

Aan de orde is het **tweeminutendebat Wapenexportbeleid (CD d.d. 26/11)**.

De voorzitter:

Ik heropen. Aan de orde is het tweeminutendebat Wapenexportbeleid. Een hartelijk woord van welkom aan de minister. De eerste spreker van de zijde van de Kamer is mevrouw Dobbe. Zij heeft zoals iedereen twee minuten spreektijd. Het woord is aan haar.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Vier moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het risico bestaat dat (militaire) goederen in verkeerde handen terechtkomen, zoals het voorbeeld van Franse wapens in Sudan laat zien;

van mening dat dit risico verkleind kan worden door goederen traceerbaar te maken, bijvoorbeeld door middel van een volgsysteem (track and trace);

verzoekt de regering mogelijkheden te verkennen om geleverde wapens en dual-usegoederen beter te kunnen traceren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Hirsch en Teunissen.

Zij krijgt nr. 441 (22054).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de rechter heeft gevonnis dat Nederland uitvoer en doorvoer van F-35 onderdelen met eindbestemming Israël moet staken;

constaterende dat de minister in antwoorden op schriftelijke vragen aangeeft dat er "geen afspraken" met andere landen zijn gemaakt over doorvoer naar Israël en het "niet duidelijk" is wie de eindgebruiker zal zijn van de onderdelen in het geval van uit- en doorvoer;

verzoekt de regering geen F-35 onderdelen uit te voeren tenzij kan worden uitgesloten dat deze in Israël terechtkomen en gebruikt worden voor mensenrechtenschendingen of oorlogsmisdaden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Hirsch en Teunissen.

Zij krijgt nr. 442 (22054).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Nederland met zijn wapenexport en -import niet bij zou moeten dragen aan oorlogsmisdaden;

verzoekt de regering wapenhandel met Israël te staken en in Europees verband te pleiten voor een Europees wapenembargo op Israël,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Hirsch en Teunissen.

Zij krijgt nr. 443 (22054).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het onwenselijk is als Nederlandse wapens gebruikt worden bij ernstige mensenrechtenschendingen;

verzoekt de regering een zwarte lijst op te stellen van landen waarnaar binnen het Verdrag van Aken geen wapenexport mag plaatsvinden vanwege risico's op mensenrechtenschendingen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe en Teunissen.

Zij krijgt nr. 444 (22054).

Eén korte vraag van de heer Paternotte. Kort.

De heer **Paternotte** (D66):

Ik heb geen vraag, voorzitter. Alleen, ik moet nog clementie vragen om mee te mogen doen aan dit tweeminutendebat. Ik was namelijk niet bij het commissiedebat vanwege de begroting Onderwijs.

De **voorzitter**:

Bij dezen.

De heer **Paternotte** (D66):

Dank u wel.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Het ligt aan zijn stemgedrag, zou ik zeggen!

De **voorzitter**:

De heer Van Baarle van DENK is de volgende spreker.

De heer **Van Baarle** (DENK):

Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Artsen zonder Grenzen, Amnesty International en Human Rights Watch concluderen dat Israël genocide pleegt in Gaza;

constaterende dat er onder het EU Horizon-project honderden miljoenen euro's aan Israëlische wapenfabrikanten is geschonken;

verzoekt de regering om zich in te spannen dat er geen Europese gelden naar Israëlische wapenfabrikanten gaan, ongeacht of dit voor single use, dual use, offensieve of defensieve doeleinden is bestemd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 445 (22054).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Amnesty International en Human Rights Watch concluderen dat Israël genocide pleegt in Gaza en dat zij derde staten aanbevelen om geen wapens meer te leveren aan Israël;

constaterende dat het internationaal recht geen onderscheid maakt tussen offensieve en defensieve wapens;

verzoekt de regering om een handelsverbod op de handel in offensieve en defensieve wapens met Israël,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 446 (22054).

De heer **Van Baarle** (DENK):

Ik dank u bijzonder vriendelijk, voorzitter.

De **voorzitter**:

Mevrouw Hirsch, GroenLinks-Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Hirsch** (GroenLinks-PvdA):
Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat verhoogde productie en beschikbaarheid van militair materieel binnen de NAVO-lidstaten en bondgenoten van essentieel belang zijn;

constaterende dat de helft van de Europese militaire productie naar landen buiten Europa en buiten de NAVO wordt geëxporteerd;

verzoekt de regering om binnen de NAVO te bepleiten om export van militair materieel naar NAVO-lidstaten en trouwe bondgenoten zoals Oekraïne boven export naar derde landen te prioriteren als er bij NAVO-lidstaten en bondgenoten vraag is naar die goederen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Hirsch en Paternotte.

Zij krijgt nr. 447 (22054).

Dank u wel. Mevrouw Kamminga van de VVD.

Mevrouw **Kamminga** (VVD):

Voorzitter, u heeft geluk: ik kan vrij snel praten, maar ik zal me toch inhouden. Ik zal niet de hele twee minuten gaan gebruiken.

Voorzitter. De huidige geopolitieke situatie maakt eens te meer de noodzaak van een krachtige defensie-industrie duidelijk. We hebben in Nederland hiervoor de kennis, de kunde en die mooie bedrijven, maar we kunnen dit als Nederland niet alleen. Ik heb dan ook geen motie, maar wel een oproep aan de minister en wat mij betreft ook een steuntje in de rug voor dit kabinet op dit punt. Mijn oproep aan de minister is: zorg voor een gelijk speelveld, haal knellende exportregelgeving weg, zeker als die nationaal is, en ga aan de slag. Want het alternatief is dat onze bedrijven op achterstand komen, we onze banen en onze innovatieve kracht verliezen en we vervolgens ons defensiemateriaal moeten gaan halen uit landen waar we dat zeker liever niet doen.

Ik heb ook nog een dringende oproep aan de minister om werk te maken van het Verdrag van Aken. Ze heeft het al toegezegd, maar dan ook toch even richting de collega's. Als we al niet meer met landen als Duitsland, Frankrijk en Spanje kunnen samenwerken, met wie dan wel? We kunnen het niet alleen. We hebben dit verdrag echt nodig.

De **voorzitter**:

De heer Vermeer, BBB.

De heer **Vermeer** (BBB):

Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in het verleden het gebruikelijk was dat de overheden van bondgenoten afspraken sloten tussen Nederlandse bedrijven en buitenlandse krijgsmachten ten behoeve van de productie van defensiematerieel;

overwegende dat het sluiten van dit soort deals economische en defensieve voordelen kan bieden voor Nederland en onze bondgenoten;

constaterende dat de interesse voor dit type deals vanuit het buitenland richting ons toeneemt;

verzoekt de regering om in de toekomst open te staan voor zogenaamde "government-to-governmentdeals" op het gebied van materieel ten behoeve van Defensie en zich proactief op te stellen in het faciliteren van deals tussen buitenlandse overheden en Nederlandse bedrijven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Vermeer.

Zij krijgt nr. 448 (22054).

Dank u wel. Ik schors vijf minuten en dan gaan we luisteren naar de minister. O, de heer Paternotte wil natuurlijk ook spreken. Ja, u stond niet op mijn lijst. Gaat uw gang. De heer Paternotte.

De heer **Paternotte** (D66):

Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Internationaal Gerechtshof heeft vastgesteld dat in Gaza een reële en imminente dreiging bestaat op genocide en dat deze uitspraak verplichtingen oplegt aan alle landen die partij zijn bij het genocideverdrag om bij te dragen aan het voorkomen van genocide;

overwegende dat export van wapens of dual-usegoederen direct noch indirect mag bijdragen aan schendingen van het internationaal humanitair en oorlogsrecht;

overwegende dat het derhalve niet wenselijk is dat Nederlandse wapens worden ingezet in Gaza of op de Westelijke Jordaanoever;

constaterende dat de Italiaanse regering in Italië een wapenembargo heeft ingesteld tegen Israël;

verzoekt de regering te bezien of een wapenembargo gericht op offensieve wapens naar Italiaans model kan bijdragen aan de Nederlandse diplomatieke druk gericht op het tot stand brengen van een staakt-het-vuren in Gaza;

verzoekt de regering de Kamer hierover te informeren voor de voortzetting van het commissiedebat Midden-Oosten in januari 2025,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Paternotte en Hirsch.

Zij krijgt nr. 449 (22054).

De heer **Paternotte** (D66):

Ik wens u en alle collega's zalige kerstdagen en een mooie jaarwisseling.

De **voorzitter**:

Insgelijks. Ik schors vijf minuten en dan gaan we luisteren naar de minister.

De vergadering wordt van 18.28 uur tot 18.34 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen. Het woord is aan de minister. Dank voor de spoed waarmee zij de moties heeft bekeken.

Minister **Klever**:

Voorzitter, dank u wel. De motie op stuk nr. 441 van mevrouw Dobbe verzoekt de regering mogelijkheden te verkennen om geleverde wapens ...

De **voorzitter**:

Ja, we hebben zelf de tekst ook, dus u hoeft niet alle moties te gaan voordragen.

Minister **Klever**:

Oké, oké, oké. Ontraden. Dit is onmogelijk. Het gaat bijvoorbeeld ook om laagwaardige chips. Onmogelijk, onmogelijk.

De motie op stuk nr. 442 moet ik ook ontraden. Wij houden ons aan de uitspraak van de rechter. Uitvoer en doorvoer van F-35-onderdelen vanuit Nederland naar Israël vindt niet plaats.

De **voorzitter**:

Ik doe één vraag per motie en dan alleen de eerste indiener. Mevrouw Dobbe.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik had nog een vraag over de eerste motie. Ik heb ook nog een vraag over de tweede motie. Waarom wordt de eerste motie ontraden?

Minister **Klever**:

Het gaat bijvoorbeeld ook om hele laagwaardige zaken, zoals laagwaardige chips. Het wordt gewoon veel te ingewikkeld om dat te doen. Om die reden moet ik 'm ontraden.

De **voorzitter**:

En dan uw vraag over de tweede motie.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Mevrouw Klever zegt nu dat het niet ... Even kijken, deze motie ...

De **voorzitter**:

Over de F-35's.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ja. We hebben net de antwoorden gezien van mevrouw Klever zelf, waarin zij zegt dat het niet uit te sluiten is dat die onderdelen alsnog in het buitenland terechtkomen. Ze zegt niet alleen dat het niet uit te sluiten is, maar ook dat zij het niet controleert, dat zij er geen

afspraken over maakt et cetera. Hoe kunt u zeggen dat u zich houdt aan de uitspraak van de rechter op het moment dat u dat niet eens controleert?

Minister Klever:

De regering houdt zich aan de uitspraak van de rechter. Ik heb gezegd dat het niet aannemelijk is dat er nog onderdelen naar Israël gaan. Wij hebben daarover ook gesprekken met diplomatieke partners en uit die diplomatieke gesprekken komt het beeld naar voren dat het niet aannemelijk is dat er onderdelen naar Israël gaan.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 443.

Minister Klever:

De motie op stuk nr. 443 moet ik ontraden. Het huidige beleid volstaat. Het kabinet is van mening dat de reguliere exporttoets om ongewenste transacties te voorkomen volstaat. Waar risico is op schendingen, wijzen wij af. Een unilateraal embargo is juridisch ook niet mogelijk.

De motie op stuk nr. 444 moet ik ontraden. De kern van het verdrag is: vertrouwen in elkaars wapenexportbeleid. Het verdrag biedt juist ruimte om zorgen te uiten en tevens is er een noodremprocedure.

De motie op stuk nr. 445 gaat over de aankoop van defensiematerieel. Daarvoor is mijn collega, de minister van Defensie, verantwoordelijk en daarom is deze motie ontijdig.

De motie op stuk nr. 446: zelfde oordeel. Dat zit een beetje in de lijn van de motie op stuk nr. 443. Ik moet de motie ontraden. Het kabinet is van mening dat het beleid volstaat.

De motie op stuk nr. 447: ontraden. Ik wil graag markeren dat een groot deel van de export momenteel al gaat naar NAVO-bondgenoten. Export naar niet-NAVO-bondgenoten dreigt ook bij aan het stimuleren van onze defensie-industrie. Als deze export in het geding komt, zullen landen elders gaan afnemen en deze klandizie komt dan ook niet zomaar terug.

Mevrouw Hirsch (GroenLinks-PvdA):

Minister Klever zegt dat een groot deel al naar NAVO-bondgenoten gaat. Volgens de laatste cijfers die wij kunnen vinden, gaat rond de 50% naar NAVO-bondgenoten en de rest naar andere landen. Dan ben ik echt heel benieuwd op basis van welke cijfers minister Klever dit zegt.

Minister Klever:

Nou, ik vind 50% een groot deel. Export naar niet-NAVO-bondgenoten draagt ook bij aan het stimuleren van onze defensie-industrie. Als ze niet meer kunnen exporteren naar andere landen, dan komt hun klandizie ook niet zomaar terug. Ik wil deze motie dus echt ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 448.

Minister Klever:

De motie op stuk nr. 448 is van het lid Vermeer. De praktijk die in de motie wordt voorgesteld, is niet nieuw voor Defensie. Er is regelmatig contact met andere overheden in het kader van verwerving van nieuw Nederlands materieel, onder andere ook om onderlinge samenwerking tussen krijgsmachten te optimaliseren. Daarom kan ik deze motie oordeel Kamer geven.

Tot slot kom ik bij de motie op stuk nr. 449. Die ligt ook in lijn met de moties op de stukken nrs. 443 en 446. Ook hier geldt weer dat het kabinet van mening is dat de reguliere

exportcontroletoets volstaat om ongewenste transacties te voorkomen. Dus ook deze motie moet ik ontraden.

De voorzitter:

Dank u wel. Er is één vraag van de heer Paternotte. Eentje, kort.

De heer Paternotte (D66):

Italië heeft dat wapenembargo ingesteld. Je ziet dat steeds meer landen in Europa maatregelen nemen. De motie vraagt om te kijken of dit kan bijdragen aan de druk. Die spreekt alleen maar over wapens die gebruikt worden boven Gaza of de Westelijke Jordaanoever. Waarom zou de regering zelfs dat niet willen bekijken?

Minister Klever:

We hebben een heel degelijke reguliere exportcontroletoets. Het kabinet vindt dat die volstaat om ongewenste transacties te voorkomen. Als er risico is op schending van mensenrechten, wordt een wapenvergunning ook afgewezen. Dat is degelijk beleid. Daarnaast is het juridisch ook niet mogelijk om unilateraal dat soort embargo's in te stellen.

De voorzitter:

Prima. Tot zover dit debat. Dank aan de minister voor haar aanwezigheid.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

We gaan vanavond nog stemmen over de moties. Ik richt een hartelijk woord van welkom aan de minister van Financiën. Fijn u te zien.